

Neutrálny štát neexistuje

Dr. Alan Fimister

8. júna 2019 ✚ Cirkev ✚ Kontrarevolúcia

RÍM 17. mája 2019 - Podľa britského cirkevného historika je potrebné rozlišovať, tak ako svätý Augustín, medzi Božím štátom, ktorým je Cirkev vedená Kristom, a padlým Štátom človeka, ktorým je svet, pretože idea akéhosi „neutrálneho štátu“, v ktorom môžu kresťania a pohanovia „spoločne pracovať“, je „prelud, ba ešte horšie, lož, ktorá má oslabiť našu vernosť štátu, ktorý je hore.“

Foto: Dr. Alan Fimister, zdroj: voiceofthefamily.com

„Takto treba chápať Boží štát. Kristova cirkev je v prvom rade Cirkev víťazná v Nebi, s ktorou sme spojení krstom,“ povedal Dr. Alan Fimister, absolvent Oxfordskej univerzity, ktorý vyučuje v americkom seminári, počas svojho vystúpenia na konferencii Fórum života v Ríme. Jeho prednáška sa priamo zaoberala teologickou témou konferencie: „Boží štát vs. Štát pozemský“ – Globálny svetový poriadok vs. Kresťanstvo“ vo svojom dokumente „Žiadne trvalé miesto – námietka a výzva sv. Augustína“).

Fimister pokračoval: „Veriaci bojujúcej Cirkvi tu, dolu, nemajú trvalé miesto. **V tomto živote nie je možné nájsť šťastie.** Tí, ktorí ho tu hľadajú, sa pridávajú k Luciferovej rebélii, ktorý si predstavoval, že „vystúpi do výšin oblakov a prirovná sa k Najvyššiemu“ (Izaiáš 14:14). Neexistuje spoločný projekt, ku ktorému by katolícka Cirkev mohla prispieť. Neexistuje neutrálny priestor, v ktorom by Kristovi bratia mohli spolupracovať s otrokmi zlého. Ľudstvo ako celok v tomto padlom stave nehľadá nijaký cieľ. Človek síce nachádza svoju prirodzenú jednotu, ale problém je v tom, že kto hreší, stáva sa nepriateľom tejto jednoty, a hrešia všetci. Do tejto jednoty sa znovu začleníme, keď sa najprv očistíme, s tým, že menšina, ktorá to urobí a bude sa usilovať žiť v milosti vykúpenia, môže vytvoriť skutočný pozemský štát, ale len pokiaľ bude v rozpore so zvyšnou veľkou časťou ľudstva. “

Podľa Fimistera dnes mnohí katolíci nerozumejú povahe vzťahu medzi Cirkvou a svetom.

„Asi pred desiatimi rokmi prebehla v Anglicku verejná diskusia medzi niektorými katolíkmi a oponentmi Cirkvi,“ povedal.

„Katolíci sa tam veľmi nevyznamenalí (mierne povedané). Udalosť vyvolala určitú traumú. Dokonca bola založená organizácia, ktorá má zaistiť, že katolíci obstoja pri podobných budúcich akciách. Nikto ale nepostrehol, že téza, ktorú obhajovali katolícki rečníci, podľa ktorej katolícka Cirkev je silou dobra vo svete,

je nesprávna. “

„Katolícka Cirkev je buď jedinou silou dobra vo svete, alebo je neúprosným nepriateľom sveta. Nikdy však nie je **iba** silou dobra na tomto svete,“ povedal.

Fimister predstavil „Boží štát“, o ktorom svätý Augustín písal po roku 410, ako výčitku pohanom, ktorí obviňovali kresťanstvo za vyplienenie Ríma barbarmi. V tomto diele Augustín predstavil kresťanskú víziu „histórie a spoločnosti latinského Západu na tisíc rokov“. Bola to tá istá téza, ktorá anglických katolíkov dostala do problémov a v ktorej napadol predstavu, že je chvályhodné slúžiť svetu, ktorému Kristus nie je hlavou.

Historik čerpal z evanjelia svätého Jána, zo sv. Augustína, sv. Pavla a blahoslaveného kardinála Johna Henryho Newmana, aby zdôraznil, že jedinou dobrou a spravodlivou spoločnosťou je tá, „ktorej zakladateľom a vládcom je Kristus“. Svätý Augustín a bl. John H. Newman sa zhodli na tom, že sekulárne štáty sú v podstate „banditizmom“, založeným na invázii a dobývaní, a teda na krádeži a násilí. Augustín veril, že „služba dočasnému svetskému štátu nemá cenu, pokiaľ tento štát nie je začlenený do nebeského štátu,“ vysvetlil Fimister. Najlepšia vec, ktorú človek môže urobiť pre takýto štát, je začleniť ho do Božieho štátu.

Foto: kardinál J.H. Newman, zdroj: ssp.com

To je v podstate to, čím kresťanstvo bolo, alebo malo byť: svetské štáty v službe Božiemu štátu, ktorým je víťazná Cirkev v Nebi. Fimister ukázal, že stredovekí králi boli po exkomunikácii považovaní za zosadených, pretože „mimo Cirkvi boli opäť iba banditmi“. Avšak rovnako ako deti sú zaviazané voči svojim bezbožným rodičom poslušnosťou a láskou, **aj občania bezbožného štátu sú povinní štát poslúchať**, „pokiaľ naša dočasná vlasť nevyžaduje od nás porušenie prirodzeného alebo božského zákona,“ povedal historik, čerpajúc zo svätého Pavla.

Fimister na záver spolu s kardinálom Newmanom tvrdo odsúdil katolíkov, ktorí sú príliš ústretoví voči svetu, na ktorý sa vzťahujú Kristove slová, že kresťanmi bude svet pohrdať: „Keby ste boli zo sveta,“ hovorí Kristus, „svet by miloval, čo je jeho, ale preto, že nie ste zo sveta, že som vás ja vyvolil zo sveta, svet vás nenávidí.“

“Žiadne trvalé miesto - námietka a výzva sv. Augustína”

Dr. Alan Fimister Rímske Fórum za život, 17. máj 2019

Dielo o *Božom štáte* bolo napísané ako reakcia na vyplienenie Ríma Vizigótmami v roku 410, udalosti, ktorej katastrofálny dopad sotva dokážeme pochopiť. Storočie predtým Konštantín Veľký videl na nebi svetelný kríž, čo ho priviedlo k obráteniu na kresťanstvo. Eusebius, biskup Cézarey, sa obrátil na nového

kresťanského¹ cisára slovami proroka Daniela „kráľovstvo dostanú svätí Najvyššieho“². Chápal to doslova, že kresťania budú dedičmi Rímskej ríše. Podľa Eusebia suverénna zvrchovanosť Konštantína a jeho nástupcov však bude iného druhu než suverenita jeho predchodcov. „Ako by panovník, ktorého duša je zatažená tisíckou absurdných predstáv o falošných božstvách, mohol byť náprotivkom pravej a nebeskej suverenity?“³ Pre Konštantína však jeho konverzia ako cisára neznamovala odvrhnutie, ale vyvrcholenie rímskych dejín. Poznal proroctvo o narodení Krista v spisoch Vergília, najväčšieho básnika Ríma, a implicitne preniesol nádej, ktorú pohania prvého storočia vkladali do osoby a línie Augusta, prvého cisára, na skutočného Syna Božieho a univerzálneho vládcu, Krista.⁴

Dejiny Ríma a jeho univerzálne nároky boli v dokonalom súlade – tak sa zdalo – s víťazstvom Krista a Jeho Cirkvi.

Poslednými baštami starovekého pohanstva bol Rímsky senát a Akadémia v Aténach. Ten vydržal ešte storočie po Augustínovi, ale rozhodujúci boj o dušu senátu sa odohral štyri roky pred jeho obrátením v roku 382, keď bol z neho odstránený oltár bohyne Víťazstva. Krátko po tejto skúške sily medzi novým náboženstvom a pohanskou aristokraciou, Theodosius, posledným vládca nerozdelenej ríše (ktorý v roku 380 formálne vyhlásil kresťanstvo za jediné oficiálne uznávané náboženstvo ríše), uhasil posvätný oheň bohyne Vesty. Uhasenie tohto plameňa sa už dávno považovalo za predzvesť katastrofy. Kňazky – vestálky boli tiež strážkyňami ohňa, ktorý podľa tradície priniesol sám Aeneas z Tróje. Konštantín tento totemický objekt odstránil z Ríma šesťdesiat rokov predtým a vzal ho do Konštantínopolu. Ráno jediného pravého Boha svitlo nad Rímskou ríšou a tiene povier, z jej posledných útočísk, boli odhalené a vyhnané.

Vzdialené príčiny pádu Ríma majú svoj pôvod hlboko vo vojenskom a politickom vývoji počas uplynulých stáročí. Ešte pred Theodosiovou kampaňou proti modloslužbe sa ríša ledva ubránila pred ozbrojeným náporom Gótov cez Dunaj v roku 376, po ktorom poriadok už nebol nikdy úplne obnovený. Ako poznamenal Christopher Dawson „búrka ešte len začínala. Mala trvať nie desaťročia, ale celé generácie, až kým sa spomienka na pokoj úplne nevytratila. Nebola to obyčajná politická katastrofa, ale „Pánov deň“, ako ho opisovali napríklad hebrejskí proroci, súd nad národmi, v ktorom celá civilizácia a spoločenský poriadok, ktorý nedokázal odôvodniť svoju existenciu, boli vytrhnuté s koreňmi a hodené do ohňa. Smrteľným úderom bola prírodná katastrofa⁵. 31. decembra 406 ďalšia veľká európska hranica ríše, rieka Rýn, zamrzla a Vandali, Alani a Svébi sa cez ňu začali hrnúť. Bola to rana, z ktorej sa ľudia starovekého sveta nikdy nezotavili. Čakali ich stáročia anarchie.

Po čase bola samotná civilizácia postavená na nové základy, vo veľkej miere na tie, o ktorých sv. Augustín písal v Božom štáte, predtým však musel vysvetliť, že za dočasnú skazu, ktorá postihla jeho stádo, nenesie Cirkev nijakú vinu.

Slová výčitiek zo strany pohanov sa nám nezachovali, ale vieme si predstaviť, čo asi obsahovali. Nesmrteľný Rím prekvtával viac ako tisíc rokov a staral sa o oltáre svojich bohov. Dokonca ani v najtemnejších hodinách nikdy nepadol. Teraz, osemdesiat rokov po odstránení Palladia, necelých tridsať rokov po zničení oltára Víťazstva a iba dvanásť rokov od zániku vestálskeho ohňa, bolo najväčšie mesto na svete porazené mečom. Už predkovia tvrdili, že čnosti obdivované kresťanmi sú nezlučiteľné s vlastnosťami, ktoré držali občiansku kultúru staroveku. Následky tohto konfliktu a zbytočnosť „židovskej povery“ boli teraz každému jasné.

Ako na tieto obvinenia reagoval biskup z Hippo v severnej Afrike? Augustín, vyzdvihovalý konvertita z pohanstva, pokrstený samotným sv. Ambrózom, postaral sa o odstránenie oltára Víťazstva, zanechal štátnickú kariéru, utiahol sa do kláštora a neskôr sa (pod nátlakom) stal biskupom. Bol to presne ten typ človeka, ktorý mohol zabrániť pádu Ríma, a ktorého talent v tejto novej kresťanskej ére zdanlivo vyšiel navnívoč.

Augustínova odpoveď prišla vo forme dvadsiatich dvoch kníh o Božom štáte. Jeho obhajoba Cirkvi proti kritikom bola taká hlboká a radikálna, že definovala kresťanskú víziu histórie a spoločnosti na latinskom Západe na najbližších tisíc rokov. Augustín úplne odmietol priority a domnienky svojich pohanských kritikov. Ich ideály podrobil kritike a odvrhol ich. To, čo *Das Kapital* znamenal pre Sovietsky zväz, to bol Boží štát pre stredoveké kresťanstvo, ale s výrazne odlišnými výsledkami. Karol Veľký ho považoval za svoju najobľúbenejšiu knihu a svätý Tomáš Morus o ňom prednášal londýnskym kartuziánom (spolu s ktorými potom neskôr položil život za Krista), keď ako mladý muž spoznal svoje povolanie. Na začiatku veku viery bola Augustínova prítomnosť kľúčová, pretože inšpiroval myšlienky a činy detí Cirkvi.

Asi pred desiatimi rokmi prebehla v Anglicku verejná diskusia medzi niektorými katolíkmi a oponentmi Cirkvi. Katolíci sa tam veľmi nevyznamenalí (mierne povedané). Táto udalosť vyvolala určitú traumu. Dokonca bola založená organizácia, ktorá má zaistiť, že katolíci obstoja pri podobných akciách v budúcnosti. Nikto ale nepostrehol nesprávnosť tézy, ktorú obhajovali katolícki rečníci: že katolícka Cirkev je silou (pozemského, pozn. red.) dobra vo svete. Je to omyl, do ktorého upadlo mnoho veriacich v priebehu víťazného storočia od roku 310 do 410. O tejto téze pohanovia predpokladali, že bola vyvrátená vyplienením Ríma. Je to predpoklad, ktorý Augustín ignoroval a odmietol v Božom štáte.

V Novom zákone existujú dva významy pre „svet“. Jeden je v evanjeliu sv. Jána 3,16: „Veď Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna, aby ne zahynul nik, kto v neho verí, ale aby mal večný život“. V tomto zmysle je svet dobrý. Boh ho miluje a spasil. Potom existuje iný význam pre svet v Jn 17:9 „Za nich prosím. Neprosím za svet, ale za tých, ktorých si mi dal, lebo sú tvoji.“ V tomto význame svet nie je dobrý. Absolútne. Katolícka Cirkev je buď jedinou silou dobra vo svete, alebo je neúprosným nepriateľom sveta. Nikdy však nie je iba jednou zo síl dobra v tomto svete. Ako povedal blahoslavený John Henry Newman:

„Nie je azda svet sám o sebe zlý? Je to azda akcident, príležitosť, exces, kríza alebo zhoda okolností, ktorá predstavuje jeho hriechnosť? Nie je skôr jedným z našich troch veľkých duchovných nepriateľov, a to nepriateľ, ktorý za každých okolností a pri všetkých zmenách je bezbožný, neveriaci, zvädzajúci a protikresťanský? Určite je to tak. Prečo inak by sme pri krste sľubovali, že proti nemu budeme bojovať? Prečo by o ňom Písmo hovorilo tak jednoznačne? Svätý Jakub hovorí, že „priateľstvo s týmto svetom je nepriateľstvom s Bohom“ (Jak 4,4), takže „kto chce byť priateľom tohto sveta, stáva sa nepriateľom Boha“. A Pavol hovorí o „duchu tohto sveta, podľa kniežaťa vzdušnej moci, ducha, ktorý teraz pôsobí v neposlušných synoch“ (Ef 2,2) a nabáda nás, aby sme sa „nepripodobňovali tomuto svetu“, ale „premenili sa obnovou zmysľovania“ (Rim 12,2) a hovorí, že Kristus „seba samého vydal za naše hriechy, aby nás vyslobodil z terajšieho zlého veku“. (Gal 1,4) Podobne svätý Ján hovorí: „Nemilujte svet, ani to, čo je vo svete. Ak niekto miluje svet, nie je v ňom Otcova láska“. (1 Jn 2,15) Buďme si teda istí, že za touto alianciou zla, ktorú Písmo nazýva svetom, za týmto sprisahaním proti Všemohúcemu Bohu, ktorého je Satan tajným podnecovateľom, je čosi viac než iba bezcitnosť, vypočítavosť či márnotratosť, je to práve svet, nie nejaké

zoskupenie, v ktorom žijeme, ale ľudská spoločnosť ako taká. Toto je náš najväčší nepriateľ.“⁶

Takto treba chápať Boží štát. **Kristova Cirkev je v prvom rade Cirkev víťazná v Nebi, s ktorou sme spojení vďaka krstu.** Veriaci bojujúcej Cirkvi tu, dolu, nemajú trvalé miesto. V tomto živote nie je možné nájsť šťastie. Tí, ktorí ho tu hľadajú, sa pridávajú k Luciferovej rebélii, ktorý si predstavoval, že „vystúpi do výšin oblakov a prirovná sa k Najvyššiemu (Iz 14,14). Neexistuje spoločný projekt, ku ktorému by katolícka Cirkev mohla nejako prispieť. Neexistuje neutrálny priestor, v ktorom by Kristovi bratia mohli spolupracovať s otrokmi zlého. Ľudstvo ako celok v tomto padlom stave nehľadá nijaký cieľ. Človek síce nachádza svoju prirodzenú jednotu, ale problém je v tom, že kto hreší, stáva sa nepriateľom tejto jednoty, a hrešia všetci. Do tejto jednoty sa znovu začleníme, keď sa najprv očistíme, s tým, že menšina, ktorá to urobí a bude sa usilovať žiť v milosti vykúpenia, môže vytvoriť pravý pozemský štát, ale len pokiaľ bude v rozpore so zvyšnou veľkou časťou ľudstva.

Augustín predovšetkým vyvracia pohanské argumenty. Keď rímski bohovia chránili mesto, prečo nezachránili Tróju? Palladium bolo v Ríme iba preto, lebo ho bolo treba zachrániť z Tróje, odkiaľ ho do Itálie vzal Aeneus. Sám Vergílius píše o trójskych „porazených bohoch“. Čo sú to za božstvá, ktoré musia strážiť ich vlastní veriaci? Tvrdenie, že Rímom ovládané oblasti nikdy nepadnú, bolo vyvrátené v roku 117, keď sa Hadrián vzdal mnohých území, ktoré pred ním dobyl Traján.

Čo tvrdia pohania, o čo úpenlivo prosia svojich bohov, pýta sa Augustín? Podľa úctyhodných autorov je to čnostný život, ale pohanskí bohovia oň prejavovali pramalý záujem. Mýty bohov predstavované obrazmi a obradmi pohanského uctievania sú katalógom zločinov a ohavností. Pokiaľ Rimania ranej republiky boli čestní, bolo to napriek a nie vďaka ich „náboženstvu“.

Dokonca nešlo ani o skutočnú čnosť, ale obvykle o pýchu alebo o smäd po sláve a cti, ktorou je ľudská chvála. Ale Kristus si stojí za slovom. V Kázni na hore trikrát hovorí o tých, ktorí pred ľuďmi predstierajú, akí sú čnostní: „Amen, hovorím vám: už majú svoju odmenu.“ Preto starovekí Rimania mali ľudskú slávu, vládu a obdiv sveta. Ale takáto sláva je prechodná a tak ako veľkolepé neresti Rimanov vybledli, aj ich víťazstvá upadli do zabudnutia a realita ich republiky sa rozplynula. Dokonca aj ich vlastní autori píše o republike ako o zabudnutom veku v dobe, ktorá sa stala svedkom Vtelenia. Pohanskí filozofi tvrdia, že hľadajú šťastie v nasledujúcom živote uctievaním svojich bohov, ale bájky, ktoré obhajujú, ukazujú tieto bytosti ako škodlivých démonov, zatiaľ čo samotná filozofia, po očistení sa od týchto bájok, by čestného človeka priviedla do Cirkvi, nie do pohanskému chrámu.

V skutočnosti sú republikánski nostalgici príliš nekritickí. Treba povedať pravdu, že republika nezanikla kvôli nerestiam prvého storočia pred Kristom – ona nikdy neexistovala. Podľa nespochybniteľnej rímskej autority Marca Tullia Cicera, Augustín nazýva ľudí republiky „zdužením množstva spojeného súhlasným právom (*ius*) a spoločným úžitkom“. Kde niet opravdivej spravodlivosti, niet ani štátu. Spravodlivosť je čnosť, ktorá dáva každému, čo mu patrí. Aká je to však spravodlivosť, ktorá pravému Bohu, Stvoriteľovi a Udržiavateľovi všetkého, nedáva, čo mu patrí? Keď Rimania odmietli uctievať jedného pravého Boha spôsobom, ktorý On ustanovil, zbavili svoje mesto spravodlivosti. Ale existuje iba jeden spôsob, ako sa priblížiť k živému Bohu: cez kríž – jedinou prijateľnú obeť, ktorú Ábel predznamenal, a ktorá sa denne sprítomňuje na katolíckom oltári. A tak Augustín dospieva k záveru, že „pravá spravodlivosť je len v tom štáte, ktorý založil a riadi Kristus“. Tak ako Satan, prvý zo všetkých podvodníkov, sa vzbúril proti Bohu, keď

si nárokoval právo na božstvo, rovnako jeho nasledovníci, ktorí nedávajú Všemohúcemu to, čo mu patrí, si uzurpujú právo na všetky ostatné veci. Keďže katolícka Cirkev je postavená na Kristovej obeti, Satanova vzbura stojí za každou alianciou ľudí a anjelov, ktorí sa od nej oddeľujú. Prijatá Ábelova obeta ukázala Nebeské štát, odmietnutá Kainova obeta zasa štát pozemský. „Jeruzalem začal Ábelom, Babylon Kainom“.

Foto: sv. Augustín, zdroj: wikimedia.com

„Pozemský štát uctieva Boha alebo bohov, aby s ich pomocou víťazne panoval zemi. Dobrým slúži svet na to, aby sa mohli radowať z Boha: zlým, naopak, Boh má slúžiť, aby požívali sveta – ide o tých, ktorí aspoň uverili, že Boh jestvuje a stará sa o ľudské záležitosti.“⁸

„Čím iným sú krajiny bez spravodlivosti, ak nie veľkým lúpežníctvom? Či lúpežnícke bandy nie sú malým kráľovstvom? Aj lúpežnícka banda sa riadi rozkazom svojho vodcu a podľa schváleného dohovoru sa delí o korisť. Ak sa toto zlo, pridávaním sa zvrhnutých ľudí, rozrastie natoľko, že si obsadí isté miesta, zriadi si sídla, zaujme mestá, podrobí si národy, bez váhania prijíma aj meno ríše, ktoré jej pred svetom dáva nie uspokojená žiadostivosť, ale pridaná beztrastnosť. Vtipne a pravdivo odpovedal prichytený pirát Alexandrovi Veľkému, keď sa ho kráľ opýtal, odkiaľ má právo lúpiť na mori, smelo mu povedal, odkiaľ aj ty po celej zemi. Ja za to, že to robím nepatrnou lodičkou, som lúpežníkom, a ty robíš to isté veľkým loďstvom, a si za to panovníkom.“⁹

Augustínova doktrína nepozná moderný pojem „štát“. Pozná pojem republika alebo obec, ktoré Cicero správne definoval, ale ktoré nikde mimo katolíckej Cirkvi neexistuje. Po druhé, existuje množstvo lúpežných pozemských aliancií, ktoré nemajú žiadne právo na existenciu, ale okrádajú ľudstvo. Napokon je tu veľká aliancia všetkých tých, ktorí sa vzbúрили proti Bohu. Práve v tomto zmysle existujú dva štáty, dve pospolitosti združené podľa predmetu svojej lásky.

„Dve lásky splodili dva štáty: láska k sebe až po pohrdanie Bohom, pozemský štát; a láska k Bohu, až po pohrdanie sebou, nebeský štát.“¹⁰

Newman podáva doktrínu veľkého Afričana, keď uvažuje o skutočnom charaktere takzvaného štátu:

„Pozemské kráľovstvá nie sú založené na spravodlivosti, ale na nespravodlivosti. Sú vytvorené mečom, lúpežou, krutosťou, krivou prisahou, vypočítavosťou a podvodom. Okrem Kristovho niet takého kráľovstva, ktoré by sa nebolo počalo a zrodilo, živilo a rástlo v hriechu. Nikdy nejestvoval štát, ktorý by sa nebol hlásil k činom a princípom, ktoré zločinmi presadzoval, ale ich opustenie by znamenalo jeho koniec. Ktorá monarchia nezačala inváziou alebo uzurpáciou? Ktorá revolúcia sa uskutočnila bez zanovitosti, násilia či

pokrytectva? Ktorá populárna vláda nie je zmietaná každým vetrom, ako keby nemala žiadne svedomie a neniesla žiadnu zodpovednosť? Ktorá vláda úzkeho okruhu vyvolených nie je sebecká a bezohľadná? Ktorá vojenská sila nemá vášeň pre vojnu? Kde je obchod bez lásky k mamone, ktorá je koreňom všetkého zla?¹¹

Idea nejakého neutrálneho mesta nemá v Augustínovej analýze miesto a ani my o nej nemáme uvažovať. Je to prelud, ba ešte horšie, lož, ktorá nás má odvrátiť od skutočnej vernosti voči štátu, ktoré je hore.

Kde má potom pozemské mesto, ktoré sa podriaďuje Kristovmu kraľovaniu, miesto v Augustínovej taxonómii? Zdá sa, že preň niet miesta.

Niekoľko rokov pred pohromou roku 410 sa Augustín zapojil do iného, oveľa lokálnejšieho, konfliktu medzi kresťanmi a pohanmi v meste Calama v blízkosti jeho biskupského sídla Hippo. Miestni pohania boli pobúrení práve vydaným cisárskym zákonom zakazujúcim modloslužobné sviatky. Pohania však svoje napriek tomu oslavovali, vzbúrili sa, zabili niekoľko kresťanov, zničili katedrálu a vyhnali kresťanov z mesta.

Miestny pohanský sudca Nectarius apeloval na Augustína, aby odhovoril úrady od tvrdých odvetných opatrení. Augustín bol ochotný pokúsiť sa zabrániť použitiu smrteľnej sily alebo mučenia (ktoré neschvaľoval) zo strany úradov, ale nezasadzoval sa za všeobecnú zhovievavosť, ktorá by mohla povzbudiť budúce násilné činy, ani sa neprihovárал za zmiernenie trestov pohanom, ktorí porušili zákon. Čo je zásadnejšie, Augustín odmieta Nectariov argument (prevzatý od Cicerona), že vraj "krajina môže vždycky a bez obmedzenia požadovať, aby sa praví muži postavili do jej služieb, podporovali ju a bojovali za ňu". Pre Augustína služba pozemskému štátu nemá hodnotu, pokiaľ sa nezačlení do nebeského štátu. Alebo inak povedané, jediná skutočná služba, ktorú človek môže preukázať pozemskému štátu mimo Cirkvi, je služba, ktorá napomáha tomuto začleneniu. Keďže Nectarius si myslí, že prirodzenosť má svoju hodnotu bez ohľadu na problém pravej bohoslužby, mylne predpokladá, že by s Augustínom mohol nájsť spoločnú reč o tom, čo predstavuje dobro pre jeho mesto.

„Tieto veci som povedal, [Augustín ho opravuje] pretože ste napísali, že čím bližšie ste ku koncu života, tým väčšia je vaša túžba zanechať krajinu bezpečnú a prosperujúcu. Preč so všetkými týmito márnosťami a hlúposťami a nech sa ľudia obrátia, pravým spôsobom uctievať Boha a správajú sa cudne a zbožne: potom uvidíš, že tvoja krajina bude rozkvitať a riadiť sa nie splašenými názormi bláznov, ale rozumnými radami múdrych; keď sa vaša vlasť tu, na zemi, stane súčasťou tej Vlasti, do ktorej si sa narodil nie podľa tela, ale vierou, a v ktorej všetci svätí a verní Boží služobníci budú po zime kvitnúť vo večnom lete.“¹²

Toto je logika, z ktorej vyrastali inštitúcie kresťanstva. Koncepcia „Cirkvi a štátu“, ktorá je nám v dnešnej dobe tak dobre známa, nemala v augustínskych storočiach miesto. Ako pápež Bonifác VIII. definoval v roku 1302: „Cirkev má v moci dva meče: duchovný a svetský“. Jediná spása pre svetskú komunitu podľa Augustína je „vo Vlasti, do ktorej sme sa narodili nie telesne, ale vierou“. Preto stredovekí králi boli po exkomunikácii považovaní za zosadených, pretože "mimo Cirkvi boli opäť iba banditmi".

Táto pravda má však aj druhú stranu. Tak ako neexistuje štát, neutrálne politické zoskupenie, pre ktoré by kresťania a pohania mohli spoločne pracovať, aj **predstava Cirkvi stotožňovaná s duchovenstvom, je pokrivením**, ktoré zahmlieva jej pravú povahu a rolu veriacich laikov. Ako sa vyjadril posledný koncil, „úsilie preniknúť kresťanským duchom zmýšľanie a mravy, zákony a štruktúry spoločnosti, uprostred ktorej človek žije, je zvrchovanou úlohou a povinnosťou laikov, ktorú iní nikdy

nemôžu náležite splniť.“¹³ Ale táto spoločnosť po svojej transformácii už nestojí mimo Cirkvi, ale je svetskou provinciou Kristovho kráľovstva na zemi. Znovu Newman:

„...úmerne tomu, ako sa mu, veci prinášané do tohto kráľovstva, podriaďujú; ako králi a kniežatá, šľachtici a panovníci, obchodníci a vzdelanci, remeselníci, obchodníci a robotníci sa pokoria pred Kristovou Cirkvou a (jazykom proroka Izaiáša) „kľanú sa pred ňou tvárou k zemi a lížu prach jej nôh“, tak sa svet stane živým, duchovným, a vhodným objektom lásky a miestom odpočinku pre kresťana.“¹⁴

Ak by cieľ človeka na tomto svete iba zodpovedal jeho prirodzenosti, potom by jeho štátnické schopnosti a kvality boli jednoducho čnosťou, a samotná skutočnosť, že vykonáva úradnú moc nad inými, by bola silným argumentom, že je na to aj súci a v добрote vyniká nad svojimi poddanými. Boží dar však vysoko presahuje prirodzené dary a od pádu Adama a Evy existuje napätie medzi snahou o dosahovanie časných a duchovných dobier. Svetské štátne zriadenie nie je automaticky mestom odsúdeným na zatratenie tak, ako Cirkev je mestom vyvolených, ale vždycky má tendenciu, ktorá ju ťahá týmto smerom. Ako vysvetlil pápež Gelasius I.:

„Kristus, vedomý si ľudskej krehkosti, vynikajúco zariadil všetko, čo sa týka spásy jeho ľudu. Preto rozlišoval medzi oboma vládami podľa ich vlastných činností a odlišného postavenia, pričom chcel, aby jeho ľud bol spasený vďaka zdravej pokore, a aby sa nedal strhnúť ľudskou pýchou, takže kresťanskí vládcovia potrebujú kňazov, aby dosiahli večný život a kňazi zasa pri vedení svetských záležitostí rešpektujú príkazy vládcov.“¹⁵

V tomto systéme na riadenie svetských záležitostí sú potrebné zručnosti, nie čnosti. Takže človek môže byť dobrým štátnikom a zlým človekom tak, ako môže byť dobrým chemikom a zároveň zlým človekom. Iba v nebeskom štáte sa postavenie a čnosť zhodujú. V skutočnosti je to horšie. Svetské spoločenstvo je presne komunitou prispôbenou povahe človeka a Satanova rebélia spočívala presne v tvrdení, že konečný cieľ je čímisi prirodzeným pre každého rozumom obdareného človeka, za ktorý však nevďačí Bohu, a ani ho nemá od neho prijímať ako dar. Pre tých, ktorých spája láska k egu až po pohrdanie Bohom,¹⁶ je samotná existencia Cirkvi urážkou dôstojnosti človeka, stvorenia obdareného rozumom. Svetské spoločenstvo je predmetom ich nádejí a túžob, ba ich uctievania. Ako vysvetľuje Katechizmus:

„Každá ustanovizeň je inšpirovaná, aspoň implicitne, určitým názorom na človeka a na jeho cieľ, od čoho odvodzuje svoje hodnotiace kritériá, svoju stupnicu hodnôt a svoju líniu správania. Väčšina spoločností založila svoje ustanovizne na predpoklade určitej nadradenosti človeka nad vecami. Iba Bohom zjavené náboženstvo jasne uznalo pôvod a cieľ človeka v Bohu Stvoriteľovi a Vykupiteľovi. Cirkev vyzýva politickú moc, aby sa vo svojich úsudkoch a rozhodnutiach opierala o túto inšpirovanú pravdu o Bohu a o človeku:

– Spoločenstvá, ktoré nepoznajú túto inšpiráciu alebo ju odmietajú v mene svojej nezávislosti od Boha, sú nútené hľadať svoje oporné body a svoj cieľ samy v sebe alebo ich prevziať z nejakej ideológie. A keďže nepripúšťajú, aby sa bránilo objektívne kritérium dobra a zla, osobujú si nad človekom a nad jeho osudom totalitnú moc, či už otvorene, alebo skryte, ako o tom svedčia dejiny. –¹⁷

Kontingentné faktory nepochybne zohrali rozhodujúcu úlohu pri vzniku dedičného princípu a koncepcie reprezentatívnej demokracie v stredovekom kresťanstve a obidva majú svoje miesto. So zdravou a prirodzenou (alebo skôr nadprirodzenou) nedôverou treba pristupovať k tým, ktorých priťahuje svetská

vláda. Je to vážená a čestná práca, ale rovnako ako v prípade biskupa, iba to, že človek, ktorý túži stať sa štátnikom, túži po vznešenej funkcii, neznamená, že ten, kto po nej túži, je vždy šlachetný, alebo že samotná túžba je ušlachtilá. Bolo prirodzené, že kresťanský človek počas augustínskych storočí musel mužov, ktorí hoci túžili po právomociach svetskej moci, odlíšiť od tých, ktorí sa o takúto moc neusilovali, alebo ju ani nemali.

Boží štát je katolícka Cirkev. Mnohí spomedzi pokrstených (všetci, ktorí sú v smrteľnom hriechu)¹⁸ nie sú občanmi tohto štátu, ale nik, kto je úplne mimo jeho hraníc, doň nepatrí. Mnohí, ktorí ešte nemajú živú vieru, jedného dňa vstúpia do jeho brán, kým iní, ktorí takúto vieru majú, ju pred smrťou opustia. Cirkev je však mestom postaveným na návrší, ktoré sa nedá ukryť. Do Neba nevedie veľa ciest. Ako *doctor gratiae* (učiteľ milosti – sv. Augustín) varoval Nectaria:

„...povedali ste, že všetky náboženstvá rôznymi cestami a dráhami vedú k jednému cieľu; ja sa však obávam, že v domnienke, že cesta, po ktorej teraz kráčate, je správna, budete sa zdráhať prijať jedinou cestu, ktorá vedie ľudí do Neba. Keď som sa však pozornejšie zamyslel nad slovom, ktoré ste použili, chcel by som – a dúfam, že to nebude odo mňa trúfalé – jeho význam vysvetliť trochu inak; lebo ste nepovedali, že všetky náboženstvá sú cestami a dráhami do Neba, ale keď ste dobre premyslenou vetou vyjadrili, že všetky náboženstvá sa o to usilujú, vlastne ste povedali, že nie dosiahnutie Neba, ale túžbu po Nebi je spoločná všetkým náboženstvám. Týmto slovami ste nevylúčili ani jedno náboženstvo, ktoré je pravdivé, ani neuznali iné náboženstvá, ktoré sú falošné; pretože bezpochyby cesta, ktorá nás privádza k cieľu, ide týmto smerom, ale nie každá cesta, ktorá nás chce priviesť na toto blažené miesto, nás tam aj privedie. Všetci si teraz prajeme, čiže túžime byť blahoslavení; ale nemôžeme dosiahnuť všetko, čo si prajeme, čiže nie všetci dostaneme to, po čom túžime. Preto Nebo dosiahne človek, ktorý kráča po ceste, ktorá nielenže chce ísť týmto smerom, ale aj ho tam aj naozaj privádza, pričom sa rozchádza s tými, ktorí sa držia ciest, ktoré hoci chcú viesť do Neba, nikoho tam neprivedú. Lebo by nebolo treba putovať, keby boli ľudia spokojní a po ničom netúžili, alebo keby pravdu, po ktorej túžia, získali... Kristus povedal: „Ja som cesta“ (Jn 14,6) a v ňom je milosrdenstvo a pravda, ktoré treba hľadať: ak tieto veci hľadáme inde, schádzame na scestie, ideme po dráhe, ktorá síce chce dosiahnuť pravý cieľ, ale ľudí k nemu nevedie.“¹⁹

Keď teda existuje taký priepastný rozdiel oproti jednému ľudskému spoločenstvu – Božiemu štátu – ako môžeme byť lojálni tomu zbojníctvu, v ktorom sme sa narodili, najmä v dobe, kedy sotva nejaké politické usporiadanie na zemi je ochotné podriaďiť sa Kristovmu kraľovaniu? Nehovoril svätý Pavol v dňoch Nerona, že „niet moci, ktorá by nebola od Boha“? Keďže Nero nebol kresťan, ako mohol svätý Pavol požadovať, aby sme ho poslúchali? Myslím si, že ako užitočnú analógiu je možné uviesť autoritu rodičov. Keď rodič nepokrstí svoje deti, je to z ich strany vážny nedostatok, ktorý však neznamená (pretože tu ide o nesplnenie skôr pozitívneho než negatívneho príkazu), žeby deti nemali poslúchať, či milovať tých, ktorí ich splodili a cudziemu človeku dovoľuje pokrstiť dieťa iba v prípade bezprostredného nebezpečenstva smrti. Pokiaľ naša svetská vlasť nežiada od nás, aby sme porušovali prirodzený alebo božský zákon (hoci takéto porušenie druhým dovoľuje), sme povinní ju poslúchať. Ale náš postoj k všetkému, čo od nás ozaistňuje vernosť a láska požadujú, sa nemôže líšiť od postoja k jej vládcovi, pokiaľ zostanú v službe nepriateľovi. Pôjde tam o nejaké prelínanie, ako sám náš Pán hovorí: „Keď teda vy, hoci ste zlí, viete dávať dobré dary svojim deťom, o čo skôr dá nebeský Otec Ducha Svätého tým, čo ho prosia!“,²⁰ ale základné pohnútky a zámery sú úplne opačné. Keď na to zabudneme, nášmu Bohu, našej pozemskej vlasti a sami sebe nepreukazujeme dobrú

službu. Vlastne úplne opúšťame službu Bohu. Dovoľte mi, aby som uzavrel iným šokujúcim postrehom blahoslaveného Johna Henryho Newmana. Šokujúcim najmä pre tých, ktorých zvädzajú sirény spievajúce o tom, že katolícka Cirkev je len silou dobra vo svete:

„Priateľstvo so svetom je svedectvom proti vám, lebo nie je možné, aby ste s ním tak dobre vychádzali bez toho, aby ste sa pritom nezriekli niečoho, čo je vzácne a posvätné. Svet vás má rád, ale nemá rád Vieru, ktorú vyznávate; vidí rozdiel medzi vami a vašou vierou, ktorú ochotne prehliada, akoby s vami nesúvisela. Ľudia hovoria: „Tieto osoby sú lepšie ako ich Cirkev, o ktorej nemôžeme povedať nič dobré; katolíci však nie sú tým, čím boli, v značnej miere sú teraz ako ostatní. Ich viera je určite fanatická a krutá, ale čo z toho? Nemôžete očakávať, že si to priznajú; nechajte ich, nech sa potichu zmenia, nikto sa nemení na verejnosti, – buďte spokojní, že sa menia. Svet milujú tak ako my; politikárčeniu sa venujú tak ako my; taktiež všetko najradšej robia po svojom; nemajú radi prísnosť; nenávidia duchovné otroctvo a trochu sa hanbia za pápeža a koncily. Takmer už neveria zázrakom a sú otrávení, keď sa ich bratia priznajú, že v ne veria; nikdy nehovoria o Očistci; sú alergickí na obrazy; nechcú hovoriť o odpustkoch; a nebudú sa vyjadrovať ohľadom učenia o výlučnej spáse. Katolícke doktríny už slúžia len ako akýsi stranícky odznak. Katolíci, rovnako ako my, myslia a konajú tak, ako uznajú za vhodné; zostať v Cirkvi je pre nich otázkou cti, pretože nechcú budiť dojem, že opúšťajú potápajúcu sa loď. Takto súdi svet a vy, moji bratia, ste šokovaní, keď to počujete, ale nie je to tak, že svet o vás vie viac, ako vy viete o sebe? – Keby ste boli zo sveta, - hovorí Kristus, – svet by miloval, čo je jeho, ale preto, že nie ste zo sveta, že som vás ja vyvolil zo sveta, svet vás nenávidí. – Tak hovorí Kristus svojim apoštolom. Ako Jeho slová aplikovať na vás? „Ak ste zo sveta, svet miluje, čo je jeho; a vy ste zo sveta, pretože som si vás nevyvolil zo sveta, svet vás miluje.“ Nestážujte sa, že vám svet kladie za vinu veci, ktoré ste nerobili; tí, ktorí žijú ako svet, podporujú tých, o ktorých si myslia, že sú zo sveta, a s ktorými, zdá sa, bijú jednu bandu. Keď zo šije zložíte Kristovo jarmo, svet vás svojím inštinktom spozná a hneď vás priaznivo posudzuje. Jeho najvyšším komplimentom je povedať vám, že neveríte. Ó moji bratia, medzi svetom a Cirkvou vládne odveké nepriateľstvo. Cirkev vyhlasuje ústami apoštola: – Kto je priateľom sveta, je nepriateľom Boha; a svet to opláca rovnakou mincou a Cirkev nazýva odpadlíckou, čarodejnicou, Belzebubom a Antikristom. Ona je obrazom a matkou predurčených, a pokiaľ pri smrti chcete byť medzi jej deťmi, kým žijete, musíte znášať výčitky na jej adresu.“

1) Pravdepodobne v roku 310. Často sa odvoláva na Lactantia a Eusebia, podľa ktorých kríž sa ukázal pred snom s Kristom, ktorý mal Konštantín v noci pred bitkou na Milvianskom moste v októbri 312, ale v skutočnosti to nikdy nepovedali. Na druhej strane máme pohanský opis toho, čo sa zdá byť videním kríža (ktorý videla armáda, ako aj Konštantín), krátko po poslednom Konštantínovom konflikte so svojím svokrom Maximianom, v roku 310. R.A.B. Mynors (trans.), XII Pangyrici Latini (Oxford : OUP, 1964) 201-202.

2) Eusebius z Cézarey, Reč na Konštantínovu chválu, 3.2. v (E.C. Richardson preklad) Nicejskí a postnicejskí otcovia, druhá séria, zv. 1 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co., 1890). PG 20.

3) Eusebius, Oration, 5.3. 3

4) Konštantín I., Reč na zhromaždení svätých, 20 v (E.C. Richardson prekl.) Nicejskí a postnicejskí otcovia, druhá séria, zv. 1 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co., 1890). PG 20.

- 5) M.C. D'Arcy et al., Pamätník svätému Augustínovi (Londýn : Sheed & Ward, 1930) 37-38.
- 6) John Henry Newman, Kázne o bežných veciach (Longmans, Green & Co. : Londýn, 1902) 6 79-80.
- 7) pozemský štát, ktoré uctieva Boha alebo bohov, ktorí mu môžu pomáhať pri víťaznom kraľovaní a sv. Augustín, Výklad o žalme 65, 2 v (J.E. Tweed prekl.) Nicejskí a postnicejskí otcovia, prvá séria, Zv. 8 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co., 1888).
- 8) Sv. Augustín, O Božom štáte, 15.7 v (M. Dods preklad) Nicejskí a postnicejskí otcovia, prvá séria, Vol. 2 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co., 1887).
- 9) Sv. Augustín, O Božom štáte, 4.4 v (M. Dods preklad) Nicejskí a postnicejskí otcovia, prvá séria, Vol. 2 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co., 1887).
- 10) "fecerunt civitates duas amores duo: terrenam scilicet amor sui usque ad contemptum Dei: caelestem vero amor Dei usque ad contemptum sui" De civitate Dei, 14, 28 (PL 41, 436). Pozri: Lev XIII, *Humanum Genus* (Rím, 1884)
- 11) John Henry Newman, Kázne o bežných veciach (Longmans, Green & Co. : London, 1902) 11 242.
- 12) Sv. Augustín, List 91, 6 v J.G. Cunningham (prekl.) Nicejskí a postnicejskí otcovia, prvá séria, Zv. 1 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co., 1887).
- 13) Druhý vatikánsky koncil, Dekrét o apoštoláte laikov Apostolicam Actuositatem (Rím, 1965) §13.
- 14) John Henry Newman, Kázne o bežných veciach (Longmans, Green & Co. : Londýn, 1902) 14 106.
- 15) St Gelasius I, Tractate IV in B. Tierney, Kríza Cirkvi a štátu, 1050-1300 (University of 15 Toronto Press : Toronto, 1988) Dokonca ani naši súčasníci veľmi nepociťujú túto potrebu nepochitického vyššieho a univerzálneho tribunálu, ktorý by mohol obmedziť svetské zákony a výkonné opatrenia, pokiaľ by sa odchyľovali od morálneho zákona, o čom svedčí ich smiešne nadchýnanie sa "nadradenosťou práva" a tribunálmi pre ľudské práva.
- 16) Pozri: Pius X, Pascendi (Rím, 1907) §37 a Pius XII, Humani Generis (Rím, 1950) §26.
- 17) Sv. Ján Pavol II, Katechizmus Katolíckej cirkvi (1997) §2244.
- 18) De civitate Dei, 13, 16.
- 19) Sv. Augustín, List 104, 4.12 v J.G. Cunningham (prekl.) Nicejskí a postnicejskí otcovia, prvá séria, Zv. 1 (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co., 1887). 20) Mt 7,11 (ESV). 20
- 21) John Henry Newman, Rozpravy adresované zmiešaným kongregáciám (Longmans, Green & Co. 21 Londýn, 1906) 165-167.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/neutralny-stat-neexistuje/>